

Co-funded by
the European Union

Roli i grave në sektorin energjetik

VENERA DEMUKAJ, PhD

vxdcad@rit.edu; vdemukaj@auk.org

RIT Kosovo

Kosovo Women in Energy and Mining

Comparative
Research
Network:

Axhenda

- Hyrje – punësimi dhe energjia
- Sfidat e vajzave dhe grave në fushat STEM në Kosovë
- Sfidat dhe mundësitë në sektorin e energjisë
- Përmbyllje

Pyetja fillestare: Pabarazia gjinore në paga. Pse?

Çka e shkakton këtë pabarazi?

- “Shkaktari kryesor i boshllëkut gjinor në paga është se burrat dhe gratë përcaktohen për profesione/industri të **ndryshme— burrat në profesione që paguhen më shumë kurse gratë në profesione që tradicionalisht paguhen më pak**” Chamberlain (2016)
 - **SHBA** (Chamberlain dhe Jayraman, 2017): 9 nga 10 profesionet më të paguara dominohen nga burrat; kurse 6 nga 10 profesionet më pak të paguara dominohen nga gratë.
 - **Ballkan** (Risteska, Memeti & Samardzic Jankova, 2020): gratë kanë më pak gjasë të zhvillojnë karrierën në fushën e teknologjisë dhe inxhinierisë.
 - Më shumë gra të diplomuara në shkenca - zhvillojnë karrierë në mësimdhënie.

Energjia dhe punësimi

- Globalisht: viti 2023 ka shënuar **18% rritje në punësim** në energji të ripërtëritshme
- [Renewable Energy and Jobs – Annual Review 2024](#): “Punësimi i gjelbër” u rrit nga 13.7 million vende punë në 2022 në 16.2 million në 2023.
- Kosovë: [Strategjia e Energjisë \(2022-2031\)](#) - synon uljen e emetimeve të gazrave serrë me 32% dhe rritjen e shkallës së përdorimit të energjisë së ripërtëritshme në 35% në konsumin e energjisë elektrike deri në vitin 2031.

Dinamika gjinore në sektorin e energjisë në Kosovë

- Të dhënat nga Agjencisa e Statistikave të Kosovës (ASK), 2021: **vetëm 9.7% e rreth 9,000 punëtorëve/eve** në sektorin e furnizimit me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër të kondicionuar ishin gra.
- Gratë zotërojnë [0.1% të bizneseve](#) në industrinë e furnizimit me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër të kondicionuar në Kosovë.
- Nga rreth 30 kompani të regjistruara në Agjencinë për Regjistrimin e Bizneseve, **vetëm një kompani** në industrinë diellore është në pronësi të një gruaje.

[Burimi: Ndërthurja midis barazisë gjinore dhe energjisë së gjelbër](#)

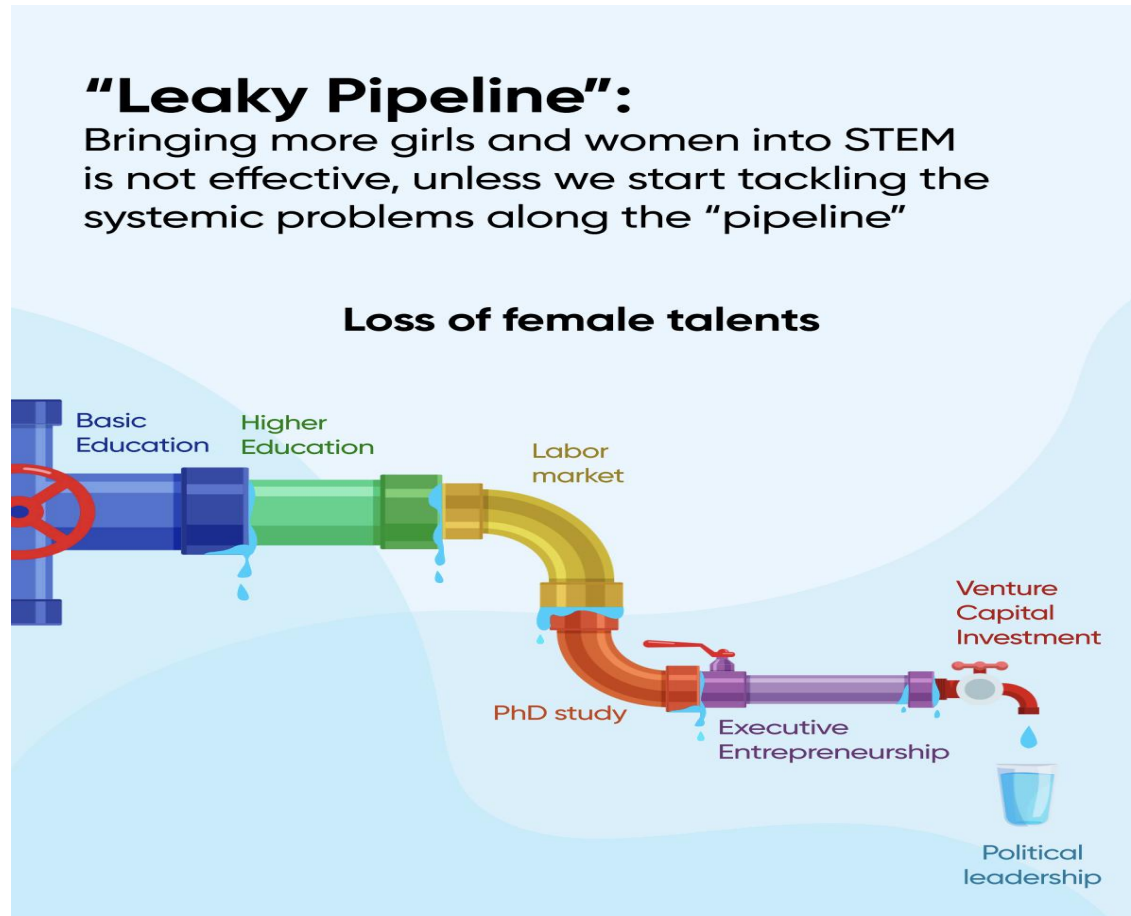
Dinamika gjinore në sektorin e energjisë në Kosovë

Table 10. Number of women employees in private energy sector

Company	Women	Men	Total employees
Jaha Solar	25	25	50
Elen	4	35	39
SunVolta	0	12	12
Akuo Energy Med	1	1	2
GET (Green Energy Technologies)	2	2	4
Muqa Solar Company	5	8	13

Burimi: [Gender Diversity in the energy sector](#)

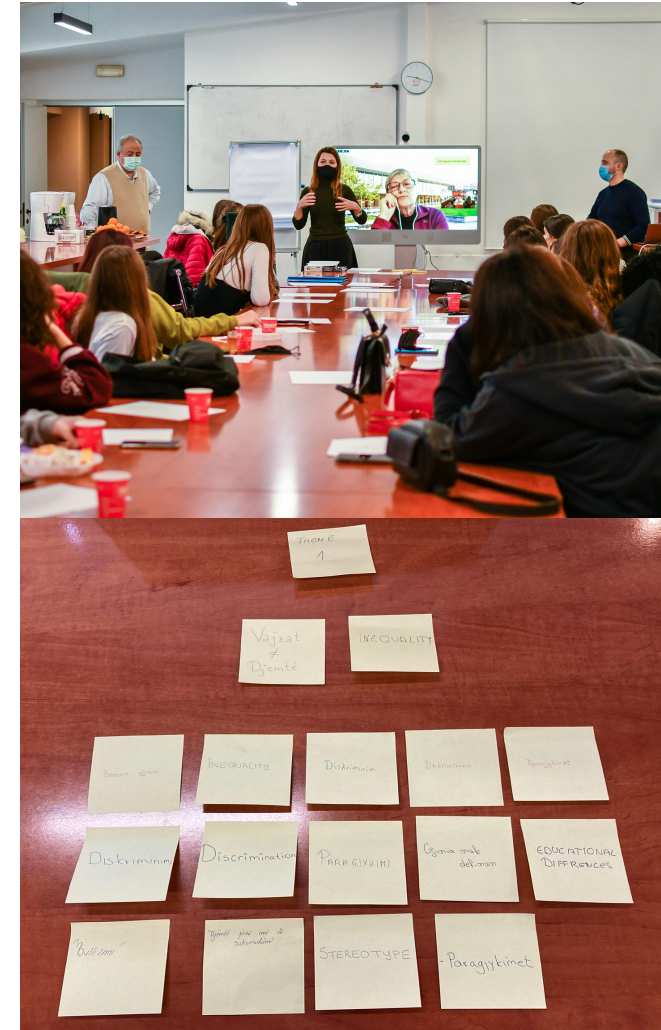
“Gypi që rrjedh”

Burimi: Jenish Kyzy, J. (2023, February 11).

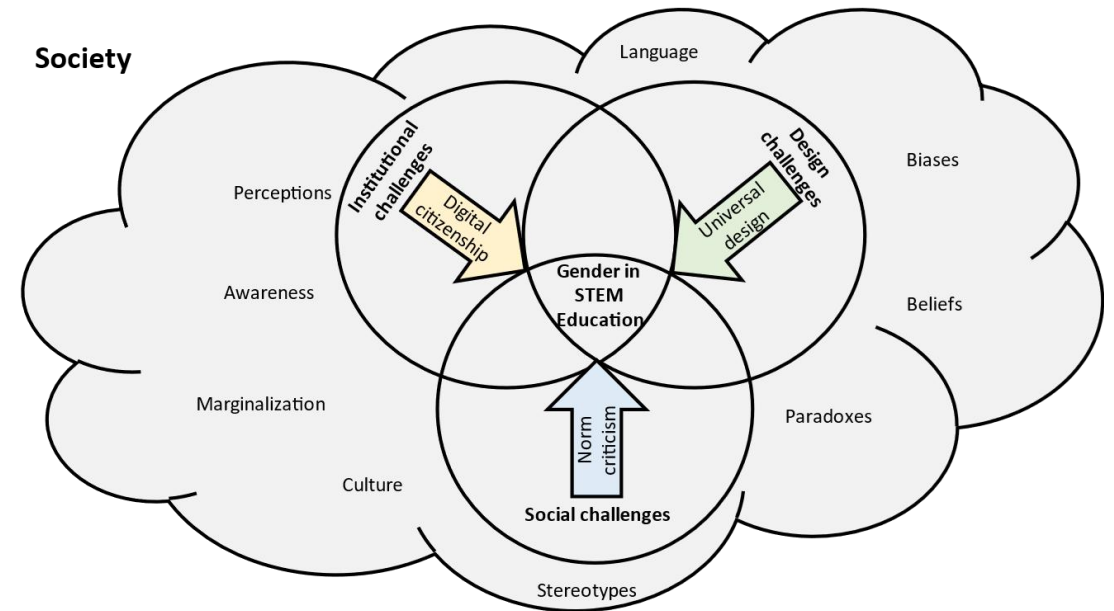
Sfidat e vajzave dhe grave në fushat STEM në Kosovë

- Anketë me mbi 1000 nxënës të shkollave të mesme, 2018.
- Dy punëtori dhe një panel diskutues, Prishtinë, 2021.

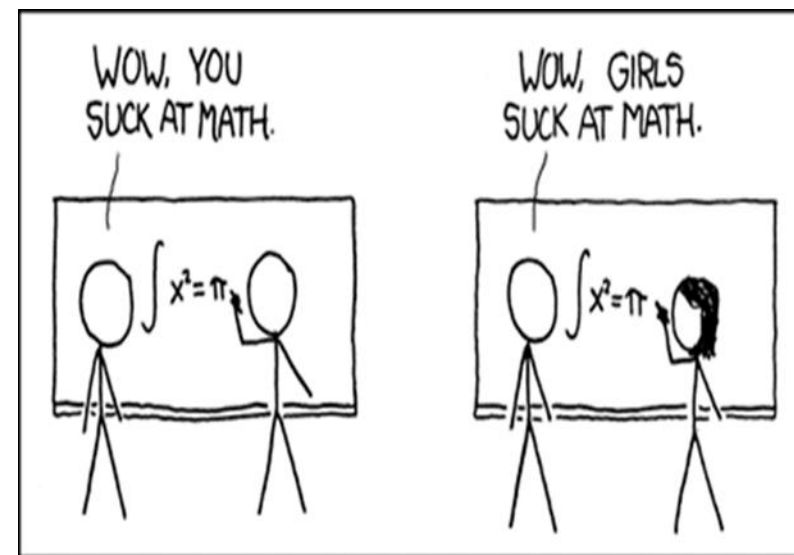
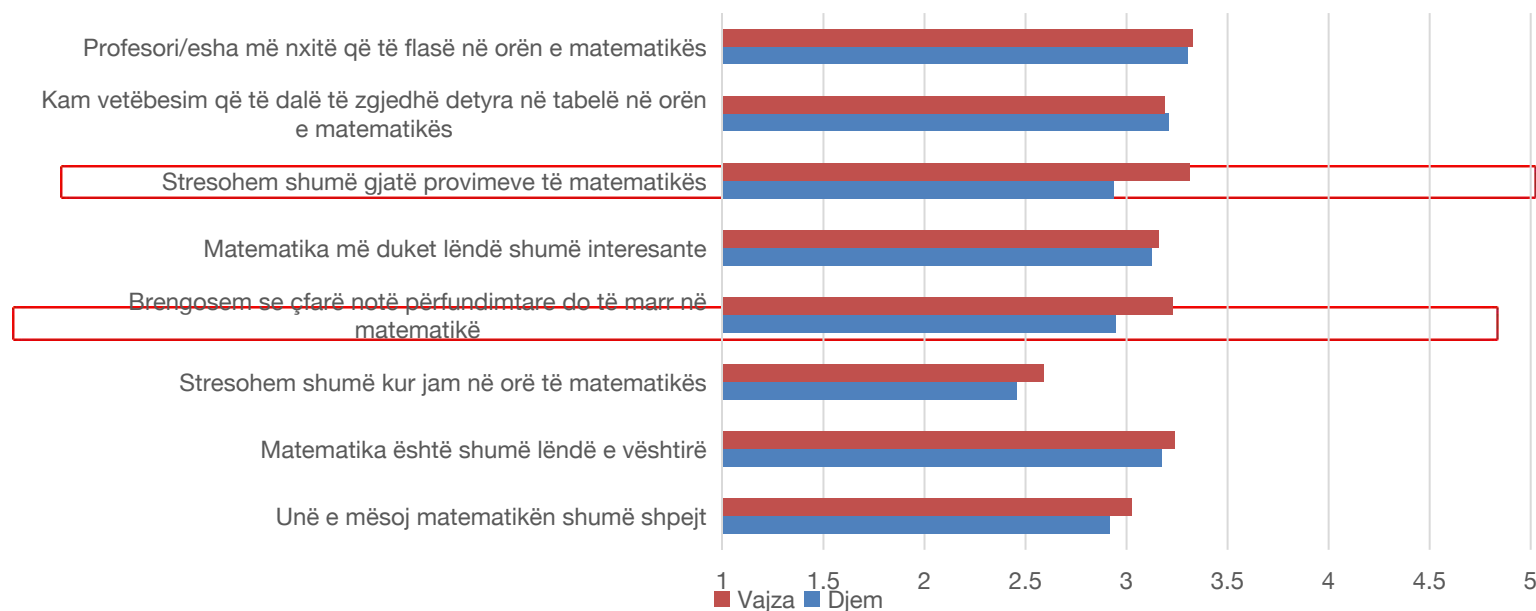
Sfidat e vajzave dhe grave në fushat STEM në Kosovë

- Ndarja e roleve sipas gjinive qysh në moshë të re
- Përvojat në shkollë
- Roli i prindërve dhe mësimdhënësve
- Tekstet shkollore (portretizimi gjinor)
- Stereotipet negative (p.sh., vajzat janë më të dobëta në matematikë)

Stereotipet negative për vajzat në matematikë?

Përvojat e nxënësve me matematikë

Vajzat raportojnë të jenë më të stresuara se djemtë gjatë provimit të matematikës dhe brengosen më shumë për notën përfundimtare

Burimi: Demukaj, Maloku Beqa (2019)

Dallimet: vetë-perceptimet karshi notave aktuale

Vajzat në Matematikë

Nota e raportuar:

$$\text{Mesatarja}_{\text{Klasa10}}=3.75$$

$$\text{Mesatarja}_{\text{Klasa11}}=3.69$$

$$\text{Mesatarja}_{\text{Klasa12}}=3.79$$

Vetë-perceptimi:
M=3.36

Djemtë në Matematikë

Nota e raportuar :

$$\text{Mesatarja}_{\text{Klasa10}}=3.31$$

$$\text{Mesatarja}_{\text{Klasa11}}=3.19$$

$$\text{Mesatarja}_{\text{Klasa12}}=3.21$$

Vetë-perceptimi:
M=3.23

Burimi: Demukaj, Maloku Beqa (2019)

Përvojat në shkollë, roli i prindërve, familjes, dhe mësimeve

- **Sugjerimi i prindërve**
 - Paragjykimet gjinore
 - Stigma rreth profesioneve STEM
- **Pritjet dhe zgjedhjet në tregun e punës**
 - Punët në familje
 - Profesione tradicionale
- **Dallime midis fushave STEM**
 - Inxhineria dhe Energjia karshi TIK
- **Roli i mësimeve, përvojat në klasë**
 - Shembuj gjinor stereotipik
 - Puna në terren.

Burimi: Ferati, M., Demukaj, V., Kurti, A., Mörtberg, C. (2022).

Sfidat dhe mundësitë në sektorin e energjisë

- **Stereotipet gjinore në sektorin e energjisë:**

“Intervistuesi e pyeti nëse ajo e dinte se do t’i duhej të ngjitej në shtylla si pjesë e punës”.

“ [...] operatorët e uzinës do t’i stër-shpjegojnë asaj gjërat më themelore teknike, duke supozuar se gratë nuk i kuptojnë makineritë.”

“[...]gjatë intervistave për punët në sektorin e energjisë u pyetën në mënyrë rutinore nëse planifikonin të kishin fëmijë.”

Anketë me 151 gra në industrinë e energjisë (Guri&Neziri-Vela, 2021)

Burimi: [Hapni rrugën për gratë në sektorin energjetik](#)

Sfidat dhe mundësitë në sektorin e energjisë

- **Sfidimi i stereotipeve**

- Programet e mentorimit përmes vajzave/grave modele në fushat e STEM.
- Bursa studimi për vajzat në STEM.
- Komunkimi dhe bashkëpunim midis prindërve, mësuesve dhe drejtuesve të shkollave rreth interesimit të vajzave në fushat STEM.
- Promovimi i qasjes kritike ndaj normave ekzistuese “norm critical approach”.
- Krijimi i mjedisit gjithpërfshirës për vajza dhe gra.
- Mbledhja dhe disagregimi i të dhënave sipas gjinisë.
- Promovimi i barazisë gjinore në familje dhe komunitet.

Sfidat dhe mundësitë në sektorin e energjisë

- [Iniciativat](#) si Programi i USAID-it për Leadershipin Ekzekutiv për Barazi Gjinore ose Programi Gratë në Energji i Korporatës së Sfidave të Mijëvjeçarit, që nxisin ndryshimin përmes mentorimit, bursave dhe praktikave për të rritur pjesëmarrjen e grave në sektorin e energjisë të Kosovës.
- **Bursat për vajzat në STEM, MASHTI.**
- **Mentorimi dhe rrjetëzimi – Gratë në Energji dhe Miniera (KWEM).**
- **Promovimi i filozofisë gjithpërfshirëse pedagogjike, projekti STEM for ALL STEFORA (CBHE, Erasmus+).**

WEM is working to advance gender diversity and inclusion efforts in the energy & mining sectors.

Co-funded by
the European Union

Përmbyllje

- Ekziston një **lidhje e drejtpërdrejtë midis ndryshimeve klimatike dhe barazisë gjinore.**
- Arritja e barazisë gjinore në sektorin e energjisë së ripërtëritshme mund të ketë ndikime pozitive ekonomike dhe mjedisore.
- Strategjia e Energjisë (2022-2031) - **ta rrisë pjesmarrjen e grave në sektor të paktën 25% deri në vitin 2031.**
- **Qasje gjithpërfshirëse** – masa aftashkurtëra dhe aftagjata.

Comparative
Research
Network:

Burimet

Agency for Gender Equality. (2022). *Gender diversity in the energy sector of Kosovo*. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/2.DIVERSITETI%20GJINOR%20NE%CC%88%20SEKTORIN%20E%20ENERGJISE%CC%88%20TE%CC%88%20KOSOVE%CC%88S-Eng.pdf>

Agora. (n.d.). *Climate change, energy and gender*. Agora. <https://agora-parl.org/resources/aoe/climate-change-energy-and-gender>

Chamberlain A., & Jayaraman J. (2017). The Pipeline Problem: How College Majors Contribute to the Gender Pay Gap, Glasdoor Economic Research Report. Retrieved from: <https://www.glassdoor.com/research/app/uploads/sites/2/2017/04/FULL-STUDY-P DF-Gender-Pay-Gap2FCollege-Major.pdf>

Chamberlain A., (2016). Demystifying the Gender Pay Gap: Evidence from Glassdoor Salary Data, Glasdoor Economic Research Report. Retrieved from: <https://www.glassdoor.com/research/app/uploads/sites/2/2016/03/Glassdoor- Gender-Pay-Gap-Study.pdf>

Demukaj, V., Maloku, E., & Beqa, A. (2019). *Gender stereotypes and educational choices in Kosovo*. Center for Social Studies and Sustainable Development (LEAP). https://helvetas-ks.org/eye/file/repository/LEAP_projekti_eng_print_v1_3_.pdf

Guri, N., & Neziri Vela, S. (2021, August 10). *Hapni rrugën për gratë në sektorin energjetik*. Kosovo 2.0. <https://kosovotwopointzero.com/hapni-rrugen-per-grate-ne-sektorin-energjetik/>

International Renewable Energy Agency. (2024). *Renewable energy and jobs: Annual review 2024*. IRENA. https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2024/Oct/IRENA_Renewable_energy_and_jobs_2024.pdf

Jenish Kyzy, J. (2023, February 11). *UNDP Kyrgyzstan empowers women in STEM to excel in the future of work*. United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/kyrgyzstan/blog/undp-kyrgyzstan-empowers-women-stem-excel-future-work>

Ministry of Economy, Republic of Kosovo. (2023). *Energy Strategy of the Republic of Kosovo 2022-2031*. <https://me.rks-gov.net/wp-content/uploads/2023/04/Energy-Strategy-of-the-Republic-of-Kosovo-2022-2031-1-1.pdf>

Neziri Vela, S., & Kaçiu, E. (2024, April 30). *Ndërthurja midis barazisë gjinore dhe energjisë së gjelbër*. Kosovo 2.0. <https://kosovotwopointzero.com/nderthurja-midis-barazise-gjinore-dhe-energjiise-se-gjelber/>

Risteska, M., M. Memeti & O. Samardzic Jankova (2020). Mapping gender-related policies, programmes and mechanisms in STEM in Western Balkans. Regional Cooperation Council, Skopje. Retrieved from: <https://www.rcc.int/pubs/107/mapping-of-gender-related-policies-programmes-and-mechanisms-ongender-disparity-in-stem-in-western-balkans> Accessed May 7, 2022.

Ferati, M., Demukaj, V., Kurti, A., & Mörtberg, C. (2022). Challenges and opportunities for women studying STEM. In K. Zdravkova & L. Basnarkov (Eds.), *ICT innovations 2022: Reshaping the future towards a new normal* (Vol. 1740, pp. [insert page range]). Springer. [https://doi.org/\[insert DOI if available\]](https://doi.org/[insert DOI if available])